

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Qvæ[s]tio VI. De speciebus diuinationis, in quibus aperta inuocatio
interuenit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

gravis, etiam si à materia abstrahatur, tamen quando claris indiciis cōstaret animum & intentionē plane caruisse superstitione, (v. g. quia non tam cognitionem adipisci voluit, quam tali obseruatione sic se p̄ iocū oblectare) peccatum fieret veniale vanitatis; posteaque nonnunquam contingere, vt talis ioc⁹ ab omni delicto immunis esset, & adeo decenter & opportune adhiberetur, vt ad virtutem Eutrapeliæ vidretur pertinere. Sic P. Greg. Valentia, quem in hac q. sum secut⁹.

QVÆSTIO V.

Quotuplex sit diuinitio?

EX D. Augustini & D. Thomæ doctrina, b diuinationis omnis fundamentum est implicitum vel explicitum pactum cum demone. Implicitū censetur, quando quis querit, cognitionem soli Deo reseruaram, aliunde quam ex Deo, idq; medijs indebitis, h. e. à diuina prouidētia ad hoc minime institutis. Nā hoc ipso quod quis ad has vanitates & infamias fallas respicit, vult profecto à demone edoceri; qui huiusmodi curiositatū auctor est, & earum functionibus se lubentissime permiscet. *Explicitum pactum*, seu inuocatio duplex est. nā vel fit expressis & conceptis verbis, vt faciunt incantatores, qui coniurant per illicitas formulas à demone institutas; vel fit ipso facto & actione: quando quis facit illud, quod nouit demonem, pro signo seu tessera suæ opis & efficiētiæ constituisse. c

Theologi explicitas omnes (vt & Grillan. d) reducunt ad *Necromantiam*: implicitas, ad *Sortilegium* & *augurium*, nimis laxè & improprie his vocibus vtentes, quarum prelior est significatio, nec satis omnes species (quæ pene

innumera) comprehendens: de quibus iam materia & ordo me vocat sigillatim agere. Diuidam in duo quasi capita oēs quas inuenio species, priore complectar eas in quibus clare cognoscitur pactū expressum: posteriore cæteras.

QVÆTIO VI.

De speciebus diuinationis, in quibus aperta inuocatio interuenit.

Huius summa quasi genera sunt duo, *Oraculum* seu *Demonomantia*, & *Mangania*. In his multa comiectatio, prophetiuncula, iuxta illud verum mendacis oraculum: πολλοὶ φροβόλοι, πολλοὶ δὲ ἕτεροι μαντικῆς οὐδ' ὄψιν, multi calculorum comiectores, pauci vero vaticini.

Oracula vaticinia, ἄνευ ἑστί, μαντικῆς, *Demonomantia*, hæc omnia possunt p̄ isdem sumi; nam commune omnibus est, quod iis *Theomantiam*, veram siue, *prophetiam*, Diabolus conatus fuit imitari, dando petentibus respōta vel ex antis, vel ex statuis, vel ex hominibus. Talia fuere, oracula, *Iouis Dodonæi*, quod à posteris Dodanum institutum; qui Magi fuere, & quercus cōsecrarunt, & pelues pulsari instituerūt, quæ species diuinandi diu sance viguit: item *Iouis Ammonis*, quod Hebræum vocabulum significat veracem iuxta vnam Etymologiam. nam iuxta aliam potes cum Iosepho, *sortem*, interpretari. Nam mediæ litteræ geminatio potius ad pronunciationem, quam significatum, pertinet. Græcis, ἄνευ ἑστί, hæc, *Aegyptiis* *Hammon Sol*, quo nihil oculatius, nihil fortius, secundū Gentiles. Item *Iouis Trophoni*, de quo extat accuratus Dialogus Nicolai Leonicieni: item *Apollinis Delphici*, *Clarij*, *Delij*, *Smynthæi*, & innumera alia; *Veneris etiam Gazensis*, paucis noti g. *Hortum* causam physicā reddi posse mul-

ti cen-

a. 2. 2. disp.
6. 7. 12.
b. 17. 4.

b. Aug. lib.
2. de d. s. t.
Christi. ca.
22. & 23.
D. Thom.
d. 9. 95. art.
2.

c. Caietan.
d. 9. 95. art.
3. Nauarr.
ca. 11. Ma.
nual. n. 21.
d. d. 9. 6.

c. Dial. Tro.
phoni.
e. P. de The.
doretum d.
10. d. d. d.
Græcis.
c. d. d. d.
Cal. cap.
li. de or.
1. d. Sort.
9. de fan.
L. elyph.
de s. t.
g. d. d.
in vita.

Porphyr-
io nis Gazen
sy Episco.
h. Iamblic
lib. de my
ster. Pluta
lib. de dese
oraculi Po
ponar. li. de
meant. A
penon. in
scil. 30. pro
blem. I. eni.
Len. li. 2. de
oculi. na 2
Sirenius
sup. & alii
Fernel. li.
de nobis. re
ram caus. 1
Codronc. li.
2. de moro
malef. c. 8

ku de mys
ca. 21. & 26
B
Natalis
Comes. li. 6.
Mythol. ca.
10
Pompon.
de la. lib. 1.
& Calvus
li. 13. antiq
ca. 33.
Hered.
Xenophon.
Strab. Geog.
o libro de
myster. A.
678.

ti censuerunt, nō veteres tantum, sed & recentiores viri eruditi h: plerisque visum est peculiarem quādam loci illius ē terra exhalationem, quā fanaticos efficiat adducere. Ut tūc similitudine petita ab illis quos, atra bilis exagitat: quos, inquit, nō modo sibi ignota fari solere, sed linguis etiam loqui quas, dum sani erant, nullo modo seivissent. Verū hoc, quod de linguarum locutione addunt, atra bili tamq̄ causā efficiētī, nequit adscribi, quia dependet à consideratione. Præterea sanior, h. e. Christiana philosophia, hac in re cōsentit Psello; quem illi iniuria reprehendunt: qui Psellus, & cū eo Codronchus & Fernelius insignis medicus, censuit effectus tales adscribendos dāmoni adscitēti, vel obsidēti hominem, specum, statuasve; per accidens tantum fieri, vt dāmon hæc, quam illa loca, vbi talis nō est exhalatio, velut accommodatiora instituto suo deligat: sicut & libentius obsidet atrabiliariorū corpora. Quare quod expurgato medicamētis corpore cesset vaticinatio: hoc inde fit, q̄ dāmon illa corpora deserit, in quibus non invenit amplī⁹ amicus sibi dispositiones Quod v. prisca cessarint oracula, non tam tribuēdum vaporī seu exhalationi illi deficiētī, quam virtuti Salvatoris nostri Iesu; q̄ superveniēs fortior, forti armato hæc deceptionis vasa extorsit. Iamblichus, ipse sibi cōtrarius & vaticinia nec ab arte, nec à natura, nec à ratiōe, nec ab alia quāpiā causā manare celsuit, sed divinit⁹ tantū cōcedi, h. e. à dāmonib. Dāmon autē hæc oracula pleraq; per maleficas fundebat: tales enim fuere illa fœminæ, quę dictæ, Dodonides columbæ, vt docuit Pausanias in Arcadic. sic dictæ; q̄ Theophrasti (teste Servio in Bucoli.) tā vatici-

A natrices quam columbas, vocant, *μαλ' αὐτῶν*. Tales, Gallicenæ (sic dictæ mulieres antistites Gallici numinis, in Sena Britānici maris insula) quæ magici carminis vt tempestates ciebant, seq; in quæ collibitum animalia videbantur transformare, futura prædicebāt, & sanabant q̄ aliis insanabilia m. tales Pythia, Delphis, vt ex descriptione Oraculi à plurimis n tradita patet: talis, fatidica Branchidarum, quod oraculum ab Iamblichō o descriptum. Magi etiā fuere, vates Colophonis, & Trophoni, & Seractini, de quib. Pausan. in Achaic. & Strabo, Geograph. lib. 5. legendi. Talis Francica Pythionissa, quæ Merouem decepit, de qua Greg. Turon. hist. Fræc. lib. 5. cap. 14. Tales oēs, Pythomici, qui & ventriloqui, dicti, & *ἐντρυφῶντες* & *ἐντρυφῶντες* (eo quod ex imo ventre vox prodire videbatur, vt explicant Origenes & alii p) & *ἐντρυφῶντες*, eo quod aliquando sub pectore infra cutem se dāmon ostēret, & per pectus loqui videatur (talem se vidisse scribit Cælius Rhodiginus q) vocantur etiam pythones, à sciscitando, *πυθωνῶν*, & *δὲ θεῶν* à quodam Eurycle sic oblesso; iuxta Suidam & Aristoph. vel ab ipsō dāmone obsidente, quē Euryclen vocat Plutarch. vētriloquum nobis describit ipse Apollo apud Eusebium de demoni strat. li. 5. ex Porphyrīo mago, stuzum quendam ex Phœbi radiis descēdētē, aeris puri substridulo flatu occultatum, delinitū cantib. & infandis verbis (vides dāmonem aerium magicæ formula adiuratum descendere,) cecidisse circa caput inculpati receptoris (magi qui se ex ritu purgarat) terminum velamentorum (vittas indicat quib. caput redimitur am): mollem veto implessē tunicā, assultim per ventrē erato m recur rentem, & tandem in h: manum

vocem,

p Origen.
li. 7. cont. 1
Cels. Chry-
sost. in 1. ad
Cor. ca. 12.
& Oecum.
in c. 16. a
flor.
q li. 8. c. 10.

voctm, per fistulam erupisse (quod am-
biguum an de summo, an de imo gutture di-
cat, nam illi per vtrumque loqui soliti) ver-
sus sunt:

Ραίμα το φοβεῖνς δατοδ' ἄρρον ὑψίδου ἄ-
γλης.
Προῖη ἄπο λιγυρῆ κεκαλυμμένον ἠέρος ἀ-
γυρῆ.
Θεὸν γέμνος μολπαῖσι καὶ ἀρήταις κρετο-
σι,
Κάππιον ἀμφὶ κέλευος ἀμαμήτιο δλο-
χῆος
Γεπταλιον ὑδρίαν, μελακόν δ' ἐπέπλησαι χι-
τῶνα,
Αἰβόλα δ' ἴλι δ' ἄφ' ἡαπρῶς ἀνέσσυρμιον παλι-
γορρον.
Αὐλὲ δ' ἐκ βοτῆσιο φίλλω ἐκτενώσατο Φυ-
γῶ.

Talem fuisse Saulis Phyonissam, l.
Reg. 19. testatur Flavius Iosephus li. 6.
antiq. cap. 15. talis Brabantus impostor,
nobilis, de quo Ioan. Brodæus li. 8. miscellan.
cap. 19. Huc pertinent quibus dæmon ex
arca responderet. operæ pretium puto ad-
scribere, quod duo recentiores scriptores
Germani de hac commemorarunt: fuisse in
Misia rusticum quendam hunc domum retu-
lisse pecuniam vesicæ suis inclusam, &
scamno impostuisse: cumque alio abi-
uisset, sus domestica, ut vorax & mul-
tiorum est animal, in vesicâ incidit,
& ut vidit deuorauit, Rustic⁹ rediens,
quam non inueniebat, ab vxore depo-
scit, negat mulier vidisse se. quid agat?
adit stolidus vetulam prope degentē,
quam pro veratrice habebant. iubet
muliercula virum in limine dom⁹ re-
sistere, nec à linea quam creta notarat
latum abire culmum: mox ingressa cu-
biculum, dæmonē sciscitatur de fure,
his verbis, arcam introspicies: Quidam
N. pecuniam suam domum reuersus tali
amisit dies, quem ais furatum? respondit

A veterator ex arca (nouo suo tripode)
sus comedit domestica . Tu tamen dicito,
coniugem eius, vt cum sacerdote amasio e-
am abliguriret, clam sustulisse. respondet
illa rustico, quod à dæmone iusta, ta-
cet de sue. Sed rusticus cuncta sciebat,
nam nihil veritus anitè interdicitum,
pedetètim ac leniter illam fuerat sub-
secutus, & ante ostium cubiculi substi-
terat, vt quid malefica moliretur, ac-
curate per rimā obseruaret; Reuersus
domū vxori & amicis cuncta narrat:
ex eorum consilio suem macerat, cru-
menam potitur. Defert: triueneficam
vt calūniatricem, & dæmonis partia-
riam, magistatus portentum flammis
expiauit. Vocantur etiam huiusmodi,
à dæmone afflati, vocantur, sanatici, etiā
à Iuriscōluris, Grecis, ἰθεοί, ἰθεοσυσγῆ,
ἰθεοσάρα, differunt ab arreptitiu & ob-
fessis, sola vaticinatione. Ex hoc genere
fuerunt, Orpheus, Musæus Atticus, Ty-
resias Solipatra apud Eunapium, in vi-
ta Aedesi. Montanistæ apud Epiphan.
heres. 85. & alii apud Lactant. lib. 4. in-
stirru. cap. 25. Rufinum, lib. 2. Ecclesiast.
hystor. cap. 4. & Oecumen. ad capit. A-
ctor. 12. & communiore consensu, Sy-
billa, quarum nomen non est impro-
babile deductum à Kibel b, recepit, ac-
ceprauit: vnde, Kabala, significat do-
ctrinam cælitus traditione acceptam.
Sane Sybillarum antiquissima Sabe-
the, Noachi filia fuit. Tales etiā sunt,
ἐκσάπυγῆ, qui à dæmone extra se rapti,
motu sensuque priuati, & mira putares
interea sese adspicere, quæ futura post-
modum, enunciant. Omnes huius-
modi phanatici, siue vates idolorum,
ventri loqui, Ecstatici, & reliqui quos
dixi, damnantur in S. Script. c. & con-
tra hos Saul pœnam mortis sanxerat,
vel potius à Moysè sancitam fuerat
executus d.

Decantatore, quicquid aut placat le-
ues
Aut cogit 16. umbras. irrigat sanguis 17
focos,
Solidasque 18. pecudes vrit, & multo
specum 19
Saturat cruore. libat & 20. niueum in-
super
Lactis liquorem, fundit & Bacchum 21
manu
Laua 22. canitque rursus, 23 & terram
intuens 24.
Grauiore Maneis voce, & attonita 25.
ciet.
Ascripti notulas numerarias, vt in-
telligatis, totidem his versib. ritualia
exprimi, accuratissime, vt solet poeta
iste: de quibus qui plura volet, adeat
Aduersaria & Commentaria nostra,
quæ iam edita superiorib. annis. Sta-
tius tamã addidit numerum araram,
hostiarumque, & alia quædam, hoc i-
psum Tiretis. cheim describens, co-
piosissime, sed parum clare: addã lucis
aliquid adscribendo, quod illorum e-
rat officium, qui commentarios pol-
litici. Primo itaq; significat Tireham
solutum huic dumtaxat diuinationi,
neglectis aliis, vacare:
Consulit ille Deos, non larga cade iuuen-
cum.
Non alacri penna, aut verum spirantib.
exris.
Nec tripode implicito, numerisq; sequē-
ribus astræ.
Thurea nec supra volitante altaris
fumo.
Subdit solitum dumtaxat Maneis
elicere: idq; tum facturum, pri^o The-
banum regem, qui se consuluerat, rite
purificasse, & communiuisse, ne quid
illi noxæ à Manib. inferretur. Sed pri-
mus verficulus, mendosus est, & forte
præcedens aliquis intercidit.

Tam penitus dura quam mortis limite
manes
Elicitos potuisse referr... mox
... parat ante ducem, 26 circumq; bi-
dentum
Visceribus, laceris, & * odori sulfuris
aura,
Graminibusq; nouis, & longo murmu-
re purgat.
Deinde, descripta filua veteri, & te-
nebrofa, & horrenda, & Hecatae sacra
& spectris infesta:
Hic senior vates. (Stygiis accommoda
quippe
Terra sacris, multoque placent sola pin-
guia tabo)
Velleris obscuri pecudes armentaque
fisti
Atra mouet...
Tum fera 27 cerulis intexit cornua ser-
tis.
Ipse manu 28 tractans, notaque in limi-
ne 29 filua.
Principio largos nouies 30 tellure ca-
uata
Inclinat Bacchi latices, & munera 31
verni
Lactis, & Acteos 32 imbres. suadumq;
cruorem.
Manibus aggeritur quantum 33 bibuli
arida tellus.
Trunca 34 dehinc memora aduoluit
masiusque sacordos
Tres Hecatae, 35 toridemque satis 36 A-
cheronte nefastis
Virginibus, iubet esse focos tibi rector 37
Aueris,
Quamquã infossus 38 humo superat ta-
men agger in auras
Pineus: hunc iuxta 39 cumulo minor a-
ra profunda
Erigitur Cereri: frondes, atque omne
cypressus
Intexit 40 plorata latus. itaq; ardua ferro

* male
meu col
odori. Ca
milia, cro
na vocan
tur ferru
na non co
lor hic Di
sacr.
Imbro d
Tel, melle
liquor qui
... veru
iste non po
det aprae
dent: dila
rat sup
modum.
Trunca
mora, ar
res decy
tata, qua
hic solua
Acheron
sata sunt
Eumenid
are tripo
numit Be
cara: tres
Eumenid
bus sed ha
non infoss
humilis in
men. rone
Pineus in
fossa, sed
per illu
iam nlu
eminent,
mili pan
bac demp
sior. Trij
pina. Co
prijum p
ratam
cat: qua

Signati

Ecce tibi
Magorum
in demonis
iaci solitas
minas de
quibus dixi
li. 2. ex Ane
bone Aegy.
Triplix,
&c.) De
magogone
describit.

Ex his Papinii ritualia præterea, pl⁹
viginti, notavi notulis: singula, p⁹bare
libri integri foret, Illud tantum addi-
dero, patere hinc duos, *Necyomania*
modos; vnum per sacrificiū & incan-
tationem solā, quo utebatur *Tiresias*:
alium *Theffalicū*, adhibitis funestio-
ribus ritibus, ossibus, fibrifq; mortuo-
rum, & aliis reb. plane feralibus, quæ
Lucanus describit, *libr. 6.* agens de *Eri-
chro* excitāte animam defuncti mili-
tis Romani. primum itaque illic inter
cadauera, nutans animo qd̄ caperet,
1 *Electum tandem traiectum gurgure 2*
corpus
Ducit, & inserto laqueis feralib. 3. vnco,
Per scopulos miserum trahitur, per sa-
xa cadauer,
Victorum, motusq; caui: quem tristis *E-
richro*.
Damnarat sacris, alta sub rupe loca-
tur.
Vt illic in sua specu: quam nemus
tenebrosū magis in umbrabat, vbi
nulla vquam à sole lux: cadauer ha-
bit: assumpsit habitum artis suæ præ-
ceptis congruentem.

* pro, deco-
lor hoc est
ater.

* *Discolor 4* & vario furialis cultus a-
mictu
Induitur, vultusque ꝑ. operitur crine so-
luto,
Et coma viperis substringitur horrida
& fertis
Tum opus aggreditur, & adhibet
instrumenta solita, quibus corpus vi-
nificari videatur.
Pectora tunc primum feruenti 7. san-
guine supplet
Vulneribus luxata nouis, taboque me-
dullas 8
Abluit, & virus longe 9. Lunare mini-
strat.
Huc quicquid fetu genuit natura fini-
stro

Viru.)
Sputam
quam vo-
cant Luna
de qua
Comm. in

A
Miscetur. non spuma canum, 10. quibus
vnda timori est:
Viscera non 11. lyncis, non diræ 12. nodus
hyenæ
Defuit, & cerui pasti serpente 13. me-
dulla:
Non pappim 14. retinens Euro tendente
rudenteis
In mediis echneis aquis, oculiq; 15. dra-
conum,
Quæq; 16. sonant sæta repesacta sub ali-
te saxa:
Non Arabum 17. volucer serpens, inna-
taq; 18. rubris
Aequoribus custos pretiosa vipera con-
cha:
Aut viuētis adhuc 19. Libyæ membra-
na ceraste,
Aut cinis 20. Eoæ positi phœnicis in ara.
Quo postquam viles, & habentes nomi-
na pestes
Contulit, infando 21. saturatas carmine
frondes,
Et, quibus os dirum 22. nascensib. inspu-
it, herbas
Addidit, & quicquid mundo dedit ipsa
veneni.
Post herbas, incantatio sequitur du-
plex, primū vlularu (sicut Horatii Sa-
gana) & incondito ferarū sono: deia-
do cōcepto ac solemni Carmine. Ho-
die quoq; murmur, verbis ꝑmittunt.
Tunc vox Lethæos cunctis polleatior
herbis
Excantare Deos, confudit 23. murmura
primum
Dissona, & humana multum discordia
lingue.
Latratus habet illa canum, gemitusque
luporum.
Quod trepidus bubo, quod strix nocturna
queruntur,
Quod strident, vlulant que feræ, quod si-
bilat anguis,

Senectus
porro ca-
sta que
recedunt
ut vnta
magica, et
seru libro
commen-
tata.

Expri-

SECTIO III.

De Hydromantia.

DE hac quoque seorsim dicam, quia nulla fecundior imposturis. Iamblichus meminit, *videtur* seu diuinationis per aquam, quae traditur Andronico Imper. in pretio fuisse, hic enim cum multiplicibus, propter crudele edictum, de necandis coniuratorum propinquis, odijs ac malis se videret obsessum; ad futura per noxiorum daemonum cultum noscenda se conuertit: *seg. totum* (inqt Choniatēs) *permisit* is, qui futura ex aquis, quasi per caliginem conyiciunt, & imagines futurarum rerum, velut ex vmbra solarium radiorum confectantur. Ac ipse quidem is nocturnis sacris interesse noluit, metu fame, vt arbitror: sed illud Hagiochristophorita Stephano mandat. Is Serbo adhibito, qui ab ineunte etate talibus oraculis deditus, oculos propterea Manuelis Imper. iussa amiserat, certo ritu percunctatur: quis post Andronicum sit imperaturus? Malus genius in aquis primas nominis Isaacij litteras exhibuit, sed ordine conuerso, Si pro Is. idque secunda responsione addidit fore; intra exultationem crucis, atque ita plane accidit postea; intra illud tempus, iussu Isaacij Angeli, occiso Andronico. Modum illius diuinationis Nicera addit se ignorare, nec scire velle, ad fugam tamen superstitionis scire, non est vtile. Inuenio species eius vaticinas, vna fiebat per anulum de filo suspensum in aqua, & vasculi latera constitutus icibus pulsantem: alia coniectis in aquam statinam tribus lapillis, & obseruatis gyris, qui trifariam inuicem implexi, circa lapillos diffundebantur: 3. ex agitatione vatra pelagi, quam olim Siculi & Euboeenses, hodie multi nautae notant.

E

p Nicet.
Choniatēs
annal. li. 2.

Hinc

qui Basilio Imperatori filium vitam functum, sic ostendisse fertur, ac si viuus adhuc foret. Effecit enim, vt specie imaginaria Constantinus eques patri, in quadam silua, obuiam fieret, quem vbi visus fuisset Imperator, & complexus, & oscularus esset, mox euanescentem ex oculis amisit.] fefellit Imper. sed non Leonem Philosophum Iuniorē Basilij filium; qui Santabarenum, non pro sancto, sed pro venefico, vt erat, semper habuit: vsus hac Apion Grammaticus cum vmbra Homeri suscitauit, Cicerone teste 1. Tusculana, & Plinio libr. 30. cap. 2. In ea se iactat Empedocles apud Laertium & Plinium. Sacrae Scripturae, videntur hanc diuinationem vocare, diuinationem per Pythonem, h. v. sup. pates nimirum Pythonem, pro daemone ex terra profundo specu adueniente, & respondente. Periculi plena res, tum ipsi Mago, quem Diabolus interdum aufert, & vitae aspectuque subtrahit; vt de quodam narrat Frane. Picus istum ipsis qui curiose consulunt, qui non nunquam de mente abalienantur, & male pereunt, vt Rex quidam nostris temporibus.] Quis etiam nescit infelicem exitum Heligabili, huic superstitioni additissimū: vtriusque consultori & consultenti. pœna mortis lege veteri instigebatur.] Non desunt, qui de his intelligant illud Regis Hymnographi: *comederunt sacrificia mortuorum, & illud Isaac or. nam requireret pro viuis à mortuis*. Hac de Necromantia sufficiant, de qua ingeniosum opus exstat Stephan. Forcatuli I. C. quo Iuris auctores Pipinianum, Africanum, Paulum, & alios introducit sua ipsomet responsa explicantes.

D

E

h. 1. Reg. 18.
v. 7. 8.lib. 4. de
phant. c. 9
KN lib. 2.
de Damo-
nom. c. 2
Xiphilin.
in. 1. v. 17.
m. Den. 18.
v. 11. iuu-
do. Lani
v. 6. & 27
v. 18.
or. 8. v. 19

Hinc Christianorum quorundam Orientalium nota superstitio; qui quotannis mare quasi animatum baptizant. Alio longe pertinet, quod Princeps Venetorum annulo in mare iacto quotannis Adriaticum sibi despondet. Dominationis indicium non magis argumentum est. Fit in memoriam naturalis Victorie, qua duce Sebastiano, Ziano vicere filium Federici Ahenobarbi Othonem, captumque; obtulere Alexandro III. Pontifici: qui Venetias profugerat. Tum enim Ziano Pontifex anulum de manu sua detractum obtulit, dicens: *Auctoritate mea hoc annulo fretus, Oceanum tibi subyicies, & quotannis tibi posterisque, eo die, quo hanc victoriam, pro Ecclesie defensione obtinueris, despondebis mare: ut sciant omnes, maris tibi dominium concessum, quia sedis Apostolice tuende curam & studium fideliter suscepisti. Sic hoc tibi, quasi pignus benedictionis, & secunda sortis in futurum.* [Narat Villamontius lib. 1. Peregrinat. suae cap. 23. Prior illo Sabellicus Decad. 1. lib. 7.] 4. ex aquae colore fuit, & imaginibus in ea apparentibus, sic tradit Varro belli Mithridatici euentum, multis versibus per significatum fuisse. Ad id olim fontes quidam fuere particulares, vnde & *παραμαρτινα*, vocata: tales ex Xenagora docet Macrobius fuisse crateras Palicorum in Sicilia: fatis in Aegypto cisterna in templo phaceno, de qua mirabilia memorat Zozimus: & ut mittam Iunonis paludem apud Laconiae Epidamnium, Apollinisque Thyrci oraculum, prope Cyrneas ad Lycum, in fonte templo proximo h: videtur huc referenda Celtarum veterum, hoc est Germanorum, superstitio: qui recens natos Rheno flumini commendabant, ea mente, si spurij forent absorbendos, si legitimi innoxios supernaturos, iuxta illud Claudiani:

Et quos nascentes explorat gurgire Rhenus.

Qua de re plura diximus, *Comment. in Tragœd. Seneca.*

Quinto statuebatur cyathus aqua plenus, & verbis immurmuratis observabatur, num aqua sponte efferuescens effunderetur. Sextus modus est Fessanus: ibi aquam in vitreum catinum effundunt, eique olei guttulam admiscunt, & sic in aqua tanquam in speculo, mira carnere se opinantur.

Septimum indicat Clemens Alexandr. cum scribit mulieres Germanas, solitas sonum, vortices, ac circumvolutiones annuum notare, & inde futura predicere. Denique non sunt alieni ab Hydromantia, qui hodie adhuc in Italia, ad furtorum auctores detegendos, trium suspectorum nomina totidem pillulis inscribunt, & eas in aquam conijciunt: hisque multo sunt sceleratiores, qui ad hoc aqua lustrali abutuntur. Ceterum tempore S. Bernardini Senensis superant adhuc vestigia, *παραμαρτινα*. Nam qui eius vitam composuit, ei contemporaneus scriptor l. de Aretio agens ista prodidit: *extra maria vrbis eius fons antiquus fuit, iam olim temporibus illis, quibus idololatria regnabat, impuris demonibus dicatus. Solebant eo civēs Aretini, & alij circumquaque vicini, tanquam ad oraculum Apollinis confluere, responsa petentes ad occultas quaestiones suas, & morborum suorum curationes. Id vero animaduertens Bernardinus, verus Christiana religionis cultor & amator aduersus hunc demonum cultum fortissime sese erexit: & primo quidem concione ad populum habitata & absoluta, magnopere omnium confirmatis animis, hortatus est*

lib. 5. Saturn. c. 19. g in vita Aureliani.

h Pausa in Achaic.

i Ioan. Luc. 1. 3. de Jer. Africa.

k lib. 1. Stromat.

l. 1. 1. 1. 1.

eos sequi se, ad demolendam impurissimo-
rum demonum habitationem; prorsusque
abolendam. Mox vero arrepta securi vel
malleo, cum populo egressus est ad fontem,
cumq; ad sanū demonis peruenisset, primus
ipse ictibus cepit cōtundere, eueritq; arā,
& fontem lapidibus penitus obturauit. Fit
mentio etiam in Concilio Antisiodo-
tensi, tom. 2. Concilio.

SECTIO IV.

De alijs mangania generibus.

PRIMO loco obuia, λευκομαγνεια, de
qua Pfellus, c. vlt. & Nicetas, d. lib. 2.
Cedrenus ea testatur vsū Ioannem
Magum Theopili Imper. præcepto-
rem: Curopalates Ioannem Patriar-
cham Iconomachum vocat, Glycas
vero scribit, par. Annal. 2. verum Ale-
xandri patrem, Ægypti Regem Ne-
ctanabum, Magiæ peritissimum, hac
cognouisse. Ægyptum in hostium vē-
turam potestatem: hodie ea Turcæ v-
tuntur: nam in peluim aqua plenam
inijciunt cum varijs characteribus
pretiosos lapides, auri argentique la-
minas: tum responsum ex peluis fun-
do audivit.

2. γαστρομαγνεια. hæc fiebat per phia-
las vitreas ventricofas similiter aqua
plenas: & inspectante puro puero, vel
prægnante muliere: respōsi loco, cer-
tæ figuræ, & imagines apparebant.

3. καλοπτομαγνεια, quæ rerum qua-
sitæ figuræ in speculis exhibet po-
litis: in vsu fuit D. Iuliano Imper. a qui
imperium emit, de quo ista Spartia-
nus: fuit prætereā in Iuliano hæc amentia,
vt per Magos pleræque saceret, quibus puta-
ret vel odium populi deliniri, vel militum
arma compesti. Nam & quasdam non con-
uenientes Romanis sacris hostias immola-

A uerunt; & carmina prophana incantaue-
runt; & ea quæ ad speculum dicunt fieri, in
quo pueri, præligatis oculis incantando, ver-
tice respicere dicuntur, Iulianus fecit. Tunc
que puer vidisse dicitur, & aduentum Se-
ueri, & Iuliani decessionem. Aliud mix-
tum Pagomantiæ refert. Pausanias b
agens de Patris Achaia: ibi ante Cæ-
reris ædem, fontem esse, qui à templo
lapideo pariete secluditur. Ibi oraculū
maxime viridicum fuisse cognoui, ex eo non
rerum omnium, sed morborum tantum
euentū prædicebantur Speculum (ait) renui
suspensum funiculo demittunt, ita libran-
tes, vt in fonte omnino non mergatur, sed
imo ambitu summam aquam contingat.
Exinde vbi odores adoleuerint & rite Deum
precati fuerint, inspicunt in speculum, &
ex eius imaginibus periturusne an victurus
is ager sit, de qua consuluerunt, discunt.
C Neque latius omnino huius aque diuinitio
patet.] Sed & de Pythagora recentio-
res memorant, solitum speculo con-
cauo inscribere litteras humano san-
guine temperatas, & speculum Lunæ
opponere, sicque diuinare. c.

4. Non dissimilis præcedenti, λευ-
κομαγνεια, nisi quod hæc in cristalli
frustis fiat annulo inclusis, vel vascu-
lo alteri, vel etiam nudis, & in cylin-
dram aut obelum conformatis: qui-
bus etiam fingit se dæmon inhabitare.
Quendam Noribergæ anno 1530.
ferunt in cristallo thesauros vidisse, à
dæmone ostentatos: quos cum post-
ea quodam ante urbem loco effosso
quæreret, adhibito familiari vno spe-
ctatore, & iam in specu arcam vidif-
sent, atque ad eam cubantem atrum
canem: magus specum ingreditur ar-
cam aperturus, canemque abacturus,
sed Cerberi offam secum non attu-
lerat, itaque ille cacumen speluncæ
quassauit, & miserum ruina obruit:

b In A-
chaia.c Calius
lib. 9. ca. 23
Leloyer.
lib. 4. de
spec.

qua & specus terra oppleta. Vir quidam: patrum memoria Graecarum litterarum Latinarumq; peritus, & scilicet filioris manib. fidei mytheria contereare non praesumpisset, eruditum commentarium, in Germania, edidit, de demonum natura, cumque libello Plutarchi, de defectu oraculorum, praefixit, ex eo petita est, verbis ipsi, sequens narratio: Cōsulti aliqui, de reb. (ait) ignotis, in cristallis conspiciunt ea manifesto, de quibus questū fuit. Et postea, fuisse aiebat sibi notum vnum ex praecipua familia Norinberge. Eum quodam tempore venisse ad se, & attulisse in serico panniculo inuolutam gemmam cristallinam, figura rotundam, & dixisse: donatam sibi illam fuisse à quodam ignoto, qui se ante multos annos de hospitio compellasset, forte in forum conuertum, quemq; ipse in domum suam adduxisset, & triano habuisset secum. Fuisse autem ab illo discedente & redimquente munus hoc, ad significationem grati animi, edoctum se cristalli usum talem, si qua de re certior fieri vellet, ut promeret cristallum, & puerum marem casu iuberet aspicere, & ex eo percunctaretur, quid cernebat? Foris enim, ut de apparentibus paero visis omnia, qua requireret, indicarentur: Atq; affirmaret hic, se nulla vniquam in re fuisse deceptum, & mirabilia de puerorum indicijs rescivisse: cum ceterorum nemo quisquam aliud, quam nitidam & puram gemmam intucendo videret. Quodam tamen tempore, cum grauida ipsius vxor puerum marem gestaret in utero, illi quoq; species in cristallo oblatas. Primo autem omnium formā viri sese exhibere solitam illo habitu, quo tum communiter vteretur. Et ita deinceps aperuisse, de quibus interrogatum esset, cetera: explicatisque cunctis, illam rursus viri figuram discessisse & euanuisse reliqua. Discedentem autem eam, quā diximus, figuram viri, visam saepe vrbes perambulare, & ingredi

templa. Fuerat autem fama passim dispersa de illis indicijs, ut negantibus, aut dissimulantibus suum delictum aliquod, vulgominarentur: se relaturos de eo ad illum se in cristallo ostendentem virunculum. Quinetiam compertum est, fuisse à doctis quibusdam, de dubitationibus suis in litterarum studijs aliquādo nescio quid propositum, & in cristallo lectum. Sed his & alijs huiusmodi compluribus commemoratis dixit Spenglerus, tunc aliquādo ad se venisse cum tali oratione: arbitrari se tempus esse, ut à cristalli tali vsu tandem abstineret. Nam & sibi iam persuasum, eo ipso non leuiter peccari, & animi perturbati cruciatus grauisimos, se diu sano perpeffum esse: itaque se decreuisse deinceps nihil cum illo experimento velle negotij habere: & tradere nunc ipsi quod accepisset, de quo sueminisse posset, quid ei saepe demonstrasset, neq; nesciret quorumores in ciuitate perturbuissent. Permittere autem, ut faceret de eo quod collibisset. Tum Spenglerus collaudato eo, accepisse se aiebat cristallum, & in minutissimas partes contudisse, & vna cum serico inuolacro in lacrimam abiicisse. Bene profecto bene, nec aptius potuit, vnam hie omnes hæc & similia superstitionis arma abolere. Nec veredum quidquam est cuiquam, nec forte se demō vlciscatur, impune hoc omnibus, qui cum fide fecere. Burdigale aduocatus quidam paretrium habebat in phiala vitrea: eo mortuo hæredes nec phialam retinere volebant, nec frangere audebant: consilium petunt, audire Colleg. Iesu, patres iussere phialam deferri ad se; coram ipsis se terra illisuros, attulere, sed orarunt ne coram ipsis frangerent: immania se metuere visa recedentibus ergo illis, in accensum tum forte elibanum magna vi phialā coniecere, & nihil aliud, quam ex vtriusque elementi conflictu bre-

nem

nem fridorem audiuere. Mihi ipsi cum ann. 1578. iudicis adhuc ministerium obirem, inter rei cuiusdam Licentiatii annotatas à fisco chartas: preter libellum Magicis plenum characteribus, oblata simul capsula, sandapila more efformata, & in ea viticulus mandragoreus, ater & situ pædoreq; oblitus, largo capillitio, sed imberbis: hunc, vulgo putant, ad diuinationes, lucra, & alia multa mire efficacem: accepi librum, capsulam, & fictitium cadauer, hoc est primum laceraui abruptis auulsiq; brachijs. dictabant, qui aderant, magnum mihi & domui periculū imminere: nisi & abire, qui metuerent, iussi: abeuntibus, in focum, qui aderat, cōieci: nec aliud quam vsta radicis, nidorem percepi.

5. Loco succedit, *νεκρομαντεια*, quæ diuinat annulis ad certā cœli posituram constructis vel incantatis, & super tripodem ad certa verba motis: descripsit Ammianus libro 29. cuius verba dabimus. scilicet. 7. vel annulis incantatis, qualis fuit annulus Gygis, quo (teste Herodote) fretus Candauem interemis, tales duo illi Phocensium tyranni, de quo Clemes Stromateus: qui sonitu sponte edito eum commonebāt de commodo rerum gerendarum tempore: qui tamē infidias conspirantium sic euadere nequint: fuit huiusmodi annul^o exi-

9. G. tio cuidam Hieronymo Cancellario Mediolanensi: vt & alteri, qui cū eum in ignem proiecisset, sed mente non bona, statim à dæmone correptus, & in furorem actus fuit. Princeps quidam, hoc auro, alium emerat aureis viginti: promiserat venditor, semper, dum gestaret, alex, & chartarum lufum fore lucrosū. it. ludit primo, cedit non infelicitè: redit ad fritillum

A sed magna cum nummorum iactura. Sic se delusum videns, quem emi non oportuerat, annulum cōfringi iussit.

6. Occurrit, *δωπεδωσι* sine, *ωνυχοδωσι*, in hac oleo ac fuligine impolluti pueri vngue illinebant, & vngue solem versus obuerso, certum quod submurmurātes, videbant, quæ cupierāt. Hodie vterius progressum malum. Queuedum quendam Veteranū militem Hispanum noui, bello & armis, quam pietate clariore; qui, quo tempore Dux Medinæ Cœli ex Gallacia soluebat, Belgium petens: Bruxellis. non vni in vngue suo classē ē portu Corunnæ soluentem, & paulo post procellis vehementer afflictam, velut in speculo clare ostendebat. Hic ille, qui vulnera quoque solis verbis sanabat aliorum; sua sic sanare ipse, vel aliis sananda permittere, detrahebat.

7. C. Quidam putant esse *αερομαντεια*, illam Aristophanicam, in Nubibus. Sed ista, si tonitru, fulmen, oïcines, & alia similia considerat, pertinet ad augurium; si planetarum aspectus scilicet aduersosq;, ad astrologiam: si quædam aereorum spectrorum insolita visa, vt equitum, &c. ad *νεκρομαντεια*, referenda. Sola huc spectat, quæ ex aere coniurato dabit oracula, de qua Pictorius, de Magia. c. 10. Cardani Aëromantia de qua ibi agit, potius Hydromantia dicenda est.

8. D. Dici potest, *παρμακεια*, quæ vtuntur incantatores, *εμδα*, qui diuinant freti solo demonis commercio: præter incantationem nihil adhibentes: vt Falsæ faciunt quædam muliercula *tribades* à: & nonnullæ Egyptiæ siue *lingalæ*, de quibus postea, totam Europam percurfantes, & in Byzantino foro Turcæ, & olim: in Apulei asino, quidam Diophanes.

a Vido. 10.
Leonem in
descrip.
Africah. 3.

b Theocri-
to, Lucian.
no, Polluc.

9. Est, *κροκισμαδρινα*; quæ vsurpata veteribus (vnde & Adag. *cribro diuinare*) cribrum imponebatur forcipi, forcipem binis digitis comprehendebant & eleuabant, & præmissis conceptis, subiiciebāt nomina eorum, de quibus suspicabantur eos furtum; vel aliud occultum erimen patrasse: reum vero iudicabant illum; quo nominato, cribrum tremebat, nutabat, mouebatur, vel cōuertebatur. quasi qui digitis forcipem tenebat, arbitrato suo cribrum mouere non potuerit. Quod formulam Pictorius pponit verborū pronunciantorum, fecit inconsulte: quæ sit vsus ter, & quod euentum certum prædicet, fecit impie, & mentitur pollicendo. Ad hanc reducit vir doctus Horoscus li. 2. de vera & falsa prophetia modum furti concipiendi (h. probandi) per lancē & licium: nēpe lancē lineis funiculis illigatā, & cum murmurē rotatā, ex lege XII. tabular. cum lege d. li. 2. c. 6. quod sane verisimilius quam quod post Zarium Alpinum Franc. Balouinus in li. 57. XII. tabular. & cum eo Ziracu. ad Alexan. Genial. diet. lib. 6. c. 10. Scripsit de *μυρταριου* prætextu religionis furantibus.

10. Ad eundem vsum erat, *κροκισμαδρινα*: qua secus in rotundo infigebant palo, & ex eius motu furem deprehendebant. Quando autem successus futuri diuinatio petebatur, tunc gagatem lapidem securi imponebant, vt Plinius refert. lib. 36. c. 16. Hic similis diuinatio militaris per scutum tincta *κροκισμαδρινα* oleo. habes apud Suidam ex Aristophane.

11. Erat, *κροκισμαδρινα*: faciebatur affini capite super prunas affo. Germanis præscis in vsu fuisse volunt. Longobardi postea vsi capite caprino, cui diuinum honorem habebant. c. Vehe-

c Gregor.
h 7 epist. 7
Ep in Dia-
log. lib. 3. c.
26. Ep 28.
Ep hom. 1.

menter suspicor prius illud de Arcadico pecore genus olim ab improbis Iudæis interdum Diuinationi impensum, hincq; factum vt Apion; & reliqui Ægyptij, & illos secutus Tacitus, calumniarentur, eos pro Deo caput asininum coluisse.

12. *κροκισμαδρινα*, per clauem; cui circumdabant chartulam inscriptam nomen suspecti: deinde clauem alligabant sacra scriptura codici, hunc virgo sustentabat; & verbis certis murmuratis chartula ad nomen criminosi vertebatur, mouebaturque.

13. Sic quod Germanus quidam I. C. his verbis tradidit: *ex oculo quoq; excusso, hodie fur cognoscitur.* Primum legitur Psalmi cum Letania. deinde formidabilis subsequitur oratio ad Deum patrem & Christum; item exorcismus in furem, hinc in medio ad oculi similitudinem vestigio, figura circularis nominibus barbaris notata, figitur clauus aneus triangularis, conditionibus certis cōsecratus, incutiturq; malleo cypresino: & dicitur, *Iustus es Domine, &c. tum fur proderit.* Rostochij quidam pecuniam in quodam loco sepeluit. Cum autem eam postea inuenire tam cito non potuisset, fabrum conuenit, ab eoq; petijt vt oculus furi excideret.

Quo pacto statim ipse Dominus, qui fabri Diabolica opera vsus est, oculum amisit. Nonne lector optime, iusto Dei iudicio iste incidit in foueam quæ fecit, & merito pertulit, quod tam iniuste, per artem pessimam, malum alteri moliebat: subdit: *Gustronij quidam cochleum argenteum amiserat: cum autem furem ex oculo quoq; excusso cognoscere cuperet, fabrum adijt ab eoque petijt, vt sua arte magica furem oculo priuaret, quod & factum est, & statim filiolus illius, qui cochleum in quendam angulum coniecerat, oculum amisit.* Sed & aliud diuinationis diabolicæ gen^o reperio in

Indorum

In dorum historis, in iis quæ de Flori- A
densium reb. gestis agunt. aspidomā-
tiam vocare possum. Narrant sequē-
tia de Rege Holata Outina, eum exer-
citu sublittere iussō, senem magū cen-
tum & viginti annos superantem ad-
uocasse, & quo in statu res hostiū fo-
rent pronunciare iussisse. Tum magus
locum in medio exercitu parauit, & conspe-
cto Ottignij, quod puer eius gestabat scuto,
petere illud iubet: impetratum illud collo- B
cat, orbe quinque pedum diametri circum
illud ducto, additis quibusdam characteri-
bus & notis: tum in scutum genibus flexis
pedum caleaneis infedit, sic ut nulla parte
humanum tāgeret: & nescio quid submur-
murans varios gestus exprimebat, tanquam
invehementem aliquam orationem incū-
beret: qua ad quadrantem horæ producta,
illico tam horrendus apparuit, ut humanā
effigiem amplius non exprimeret. nam ita C
omnes artus contorquebat, ut ossa dissolui
exaudirentur, demumque præter naturā mul-
ta faciebat. His peractis momento in pristi-
num statum redijt, lassus tamen admodum
& quasi attonitus: deinde circulo egressus
Regem salutauit, ipsique indicauit ho-
stium numerum, & quo loco illum exspe-
ctarent.]

Claudat seriem Salisberienſis, lib. D
de nugis curialium c. II. scribens: ima-
ginarij sunt, qui imagines quas faciunt,
quasi in possessionem præſidentium spiri-
tuum mittunt, ut ab eis de rebus dubiis do-
ceantur: hos idololatrias esse & scriptura
conuincit, & diuino maiestatis iudicio con-
demnandos.]

In his omnibus verba magica solēt E
interuenire, ideo dubitari ne-
quit, quin ad hanc quæſtio-
nem pertineant.

QVÆSTIO VII.

De mangania speciebus in quibus vel non
est explicitum pactum, vel latens
admodum est.

HÆc implicitam habentia pactio-
nem reuocari possunt ad tria ca-
pita, Ariolationem siue Haruspicinam,
Augurium & Sortes. de quibus nunc vi-
dendum.

SECTIO I.

De Haruspicina siue Ariolatione.

Ariolatio latissima significatio-
nem: sed hic eā strictè sumo, ut Isido-
rus, cum scribit: Arioli vocati propterea
quod circa aras idolorum nefarias preces e-
mittunt, & funesta sacrificia offerunt, usq;
celebritatibus demonum responsa accipiūt
a.] quibus verbis describit solam di-
uinationem explicitam, quæ ad ora-
cula refertur. hoc placuit etiā Raba-
nob & Gratiano Iuoni, & Burchardo,
qui in Decretum suum id retulerunt.
Haruspicinam idem Isidorus vult dictā
ab obseruadis horis, melius alii, à ve-
teri vocabulo Haruga, quod (teste Do-
nato) hostiam significabat. Ego nunc
vtrumq; nomen media quadā & mo-
dica latitudine vsurpo, pro tota isoporo-
nia veterum, siue disciplina diuinandi
in sacrificiis Gentilium solita seruari:
quare olim semper puto in his inter-
uenisse idololatriam expressam, nō tñ
semper pactum explicitum: hodie fie-
ri potest, ut neutrum interueniat.

Haruspicum seu Gazarenorum (sic
enim vocatos docet D. Hieronym. in
Esa. ca. 37.) prima diuinatione erat ex vi-
uæ adhuc victimæ obseruatione, dum
producebatur, dum ad arā fistebatur,
dum attectabatur, dum vinum ei in-

ali. 8 Ety-
mol. cap. 9.
b l de ma-
gar. prestig.
c. 1. 2. 6. 7. 3.